

Dites populars de Santa Fe

Santa Fe del Penedès

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Municipi de Santa Fe del Penedès

Coordenades:

Latitud: 41.38445
Longitud: 1.72126
UTM Est (X): 393082
UTM Nord (Y): 4582225

Classificació

Número de fitxa 08249 - 57
Àmbit: Patrimoni immaterial
Tipologia Tradició oral
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Algunes d'aquestes dites fan referència a costums que s'han perdut, de tal manera que actualment no es diuen amb freqüència.
Protecció Inexistent
Accés Obert
Ús actual: Simbòlic
Titularitat Pública
Autoria de la fitxa Oriol Vilanova
Data de registre de la fitxa: dt., 13/05/2008 - 02:00

Descripció

Conjunt de dites i refranys referents al poble, al municipi i als habitants de Santa Fe del Penedès. La seva temàtica és variada. L'equip elaborador d'aquest mapa del patrimoni ha pogut recopilar les següents:
- "L'aigua pudenta deixa la roba lluenta". Aquesta dita fa referència a l'època en què al poble de Santa Fe no

hi havia aigua corrent, i les dones havien d'anar a rentar la roba a la riera, on s'hi havia fet tres clots amb aquest objectiu: dos d'aquests clots es trobaven al torrent de Ca la Martra, l'altre estava al torrent de Cal Gustems, a la zona del Pou de Glaç. Segons sembla, l'aigua entollada no feia bona olor, per això es deia aquesta dita.

- "Quan la dona ve del riu es menjaria el marit viu". Aquesta dita està vinculada a l'anterior, ja que el seu origen prové del fet que les dones havien de portar la roba molla en un carretó que esdevenia, així molt pesant. Havien de fer sortir aquest carretó del torrent, tasca que era molt feixuga i feia venir gana.

- "Fer punxó". Expressió que feia servir la pagesia de Santa Fe, i que significava descansar després d'omplir les portadores de raïm. Quan abans les omplissin, més temps tindrien per a "fer punxó".

- "Fer panada". Expressió que utilitzava igualment la pagesia de Santa Fe quan, en temps de ventar el blat, no feia vent i no es podia ventar. Aleshores el blat quedava en una pila fins l'endemà.

- "Calderots de Santa Fe, ja podeu plantar bandera, que els rucots de la Granada s'han menjat una somera". Aquesta dita fa referència a la rivalitat que existia entre els pobles de Santa Fe i la Granada. Als habitants de Santa Fe se'ls anomena "calderots"; segons la senyora Teresa Sadurní, aquesta dita està lligada a la llegenda segons la qual els habitants de la Granada van pujar un ruc al campanar del seu poble per fer-li menjar les herbotes que hi havia crescut. El ruc va caure o va ser llençat daltabaix posteriorment, i es diu que en caure a terra es va donar un cop tan gros, que va formar l'indret on es troba Santa Fe, que queda més baix que la Granada i té forma de calderot. El folklorista penedesenc Pere Sadurní (veure bibliografia) recull una dita més curta amb el mateix sentit: "A Santa Fe, calderots". El mateix Pere Sadurní recull un altra dita que fa: "A la Granada són puputs, a Santa Fe escorxen rucs, i els del Pla són testarruts".

- "Una estella no fa foc, dues tampoc, tres l'encenen i quatre el mantenen". Aquesta dita es feia servir per encendre el foc.

- "Les noies de Santa Fe són maques i ballen poc, i per escalivar una arengada esgarrien tot el foc".

- "Ranxera de Pep Raventós". Pep Raventós era un familiar de ca l'Urià, que els diumenges a la tarda tocava el flabiol i el tamborí al Casino (propietat del Forn) per entretenir la canalla. Sempre començava i acabava amb una ranxera, la lletra de la qual era: "Sóc de ca l'Urià, / la vora de Cal Xapana, / i em guanyo sis ralets / pel ball de la canalla."

- Segons informació oral de la senyora Roser Montserrat, antigament a Santa Fe es deia que Divendres Sant no s'escombrava perquè si no la casa s'ompliria de formigues.

Observacions:

Aquestes dites han estat documentades a partir de l'entrevista oral mantinguda amb la senyora Roser Montserrat i amb el senyor Artur Trabal el dia 13/05/08, així com amb la senyora Teresa Sadurní el dia 2/07/08.

Bibliografia

SADURNÍ I VALLÈS, Pere (1982): "Retalls del folklore penedesenc". Edita: l'autor, p. 28, 30.

VENDRELL I VENDRELL, Remei, et alii. (1994): "Santa Fe del Penedès. Un municipi històric al cor de l'Alt Penedès." Edita: Ajuntament de Santa Fe del Penedès. Santa Fe del Penedès, p. 197.